

ANTIČNA UMETNOST

GRŠKA UMETNOST

(1100 - 34 n.št.)

- obdobje med Homerjem in propadom Rimskega imperija (800 pr.Kr. - 476), obdobje starih grkov, etruščanov & rimljanov v katerem postane ČLOVEK merilo umetnosti/sveta STEBERNI REDI

- to je način oblikovanja stebrov, a na to se veže tudi okrasje zgoraj, posebej grajeni stebri in ogrodje nad njimi

- stebri na sredini odebeljeni, saj celotna teža pritiska navzdol, grki pa so tudi vedeli, da je na sredini pritisk največji

PENTAZIS imenujemo najširši premer, kar ga steber ima, od pentazisa navzgor ali pa navzgor je pa MODUL

- uporabljajo ga v gradnji templjev, kajti verjeli so, da si bogovi poiščejo začasno domovanje (TEMPELJ), ko pridejo iz OLIMPA in se naselijo v kipu v nje

DORSKI

- najbolj preprost, uvedejo »blazino«, ki mehko prevede KAPITEL (glava stebra) v ogrodje, velja za MOŠKI stebri red, ker je robusten

JONSKI

- največkrat uporabljen, z VOLUTAMI (vsakršni zaviti cleni), velja za ŽENSKI stebri red, ker naj bi volute spominjale na ženske kodre

KORINTSKI

- uporabljajo ga Rimljani, akantovo listje (zimzelena rastlina), kompliciran, velja za DEKLIŠKI stebri red, ker listje odraža odraščajočo energijo

ARHAIKA

- poslikavali so krožnike, vrče, kozarce,... z MITOLOŠKIMI ZGODBAMI, Grki so bili istospolno usmerjeni

- najbolj znana slika je AJAS & AHIL, ki kockata za zmago v vojni med Trojo in Ahajci (zmaga Ajshilos)

- ČRNO FIGURALNO SLIKARSTVO (na rdeči podlagi) & RDECE FIGURALNO SLIKARSTVO (na črni podlagi), slednje je bolj svobodno, ker lahko bolj ustvarjajo in poudarijo detajle, rodi se DORSKI stebri red

- PARTENON je bil tempelj posvečen boginji ATENI, velja za najlepše in najpomembnejše svetišče, stoji na ATENSKI AKROPOLI, postavili so ga v čast grški zmagi nad perzijci, v atenski akropoli z Partenonom je bila prva galerija, obred žrtvovanja se je vršil zunaj, npr. na dan praznika hektanona so darovali 100 bikov na ŽRTVENIKIH, templji so bili BARVANI, krastelj Partenona je bil Fidias

- TEMPLJI so bili vedno skupaj in postavljeni na hribu nad mestom, cel prostor je bil AKROPOLA, v njej pa so bile zakladnice, templji, vedno pa z PROPILEJO ali slavnostnim vhodom,

- najpomembnejše zgradbe za njih so bili TEMPLJI, izredno pa so spoštovali naravo in kadarkoli so kaj gradili so poiskali naravni prostor (OLIMP, DELFI)

- za grško gledališče na otoku PELEPONEZ imenovano EPIDAURUS so npr. poiskali kotanjo in le položili kamne, ki so služili kot stoli, še danes pa tu prirejajo predstave saj je

AKUSTIKA popolna

- dve vrsti kipov KUROS & KORA, ki so bili vedno naravne velikosti, verjeli so da so to domovanja bogov in postavljeni so bili v akropoli, moški in ženska tistega casa

- KUROS je bil moški kip, vedno je bil gol, KORA pa ženski kip, vedno oblecen, golota se je zdela grkom nekaj normalnega, v 8.st.pr.Kr. (OI) so namrec tekmovali goli, namazani le z oljem, kipi so predstavljali zmagovalc

- ARHAJIČEN NASMEH je t.i. neroden obraz, a njihov namen je bil prikazati ga cloveškega, POUDAREK na LASEH, oblika obraza jim je bila pomembna, POUJARJENE MIŠICE, GOLO TELO

- POLIHROMACIJA ali barvanje kipov, ponavadi usta, oci, lasje in nekateri deli oblacila, TORZO je delno ohranjen kip

KLASIKA

- oblike so bolj cloveške, drža bolj sproščena, plemenita preprostost, tiha velicina

- grški kanon je drža kontraposta, idealizirano telo, popolna razmerja & idealen cloveški obraz

- KONTRAPOST je nacin oblikovanja kipa v klasiki, ena noga je dvignjena, nosilna, druga pa temu primerno spuščena, rama nad dvignjeno je povešena, druga dvignjena

- mišice so IDEALIZIRANE, obraz je brez nasmeha, a usta so rahlo odprta, obraz pa zasanjan, »grški nos«, idealno oblikovan nos

- POLIKLET: KOPJENOSEC, Poliklet je kipar, ki je dolgo casa opazoval cloveško telo in ugotovil razmerja v njem in svoja spoznanja zbral v knjgi KANON, pri svoji stvaritvi uporabi kontrapost (Michalangelo 2000 let kasneje v renesansi napravi kip Davida, pri katerem je telo manj idealizirano, obraza sta razlicna, David ima izraz odlocitve, Kopjenosec pa zasanjan izraz)

- POLIKLET: ZMAGOVALEC, dva bronasta kipa, vojščaka, najdena na Siciliji še iz potopa rimske ladje, ki je prevažala umetnine iz Grcije v Rim, glavi sta cudne oblike, ker manjkata še celadi

- kipi so bili predvsem iz brona, a so jih v srednjem veku pretopili v orožje, zato je danes ohranjenih je okoli 10 bronastih kipov, bron je bila tudi najbolj cenjena kovina

- MIRON: DISKOBOLOS (METALEC DISKA), kipar si je kip zastavil kot zanimivo kompozicijo vecih trikotnikov, kip pa zato izgleda nerealen, na obrazu je izraz napora

- STRGALEC, ki s svojega telesa strga olje in prah s posebnim nožen, strgalom, prvic v zgodovini ima kip roke pred sabo, a zato je moral imeti podporo, od desne noge do desnega kolena

- APOLON BELBEDERSKI: bog, ki izstreli puščico, a tudi na tem obrazu ni vtisa napora, ogrinjalo, figov list, ki je dodan v 16.st., ker takrat velja, da je golota grda

- PRAKSITELES: AFRODITA KNITSKA, prva upodobljena gola ženska, izdelana za svetišče Afrodite v 4.st.pr.Kr. na otoku Knit, rahlo odprte in zasanjane oci, prikazana je ko stopa iz kopeli, roka sramežljivo skriva, ker cas golote mineva, gre za normalno lepoto ženske, prikazana cutnost, najlepši grški kip, že za casa Praksitelesa je bilo napravljenih vec kot 100 kopij (Mironska venera je ena izmed lepših kopij, 200 let kasneje iz otoka Melosa, danes shranjena v Louvru)

-FIDIAS napravi kipe za Partenon, anticni MICHALANGELO, mojster v oblikovanju DRAPERIJE (tkanine), ohranjeni so le fragmenti kipov, kajti v grško-turški vojni eksplodira granata, kasneje se koščki zberejo in so danes v Londonskem muzeju, najdejo pa le nekaj glav, ljudje so jih namrec vzeli s sabo, ker jih je lažje kot celotno telo

HELENIZEM

ogredje:

TIMPANON

(atika, čelo)

FRIZ

ARHITRAV

- timpanon je vedno vseboval BARVNE reliefe, njihova vsebina pa je bila vedno grška mitologija

- poznali so malo konstrukcijskih elementov (steber, stena, preklada, timpanon, dvokladna streha), a so jih zelo dobro uporabljali

- razdalje med stebri tudi pogosto niso bile enake, kar je povzročilo optično prevaro, da v resnici so

- LAOHOONTOVA SKUPINA: kip prikazuje trojanskega svečenika Laohoonta, ki je napovedal zvijačo z konjem ter ni hotel spustiti konja v Trojo, bogovi pa so zato poslali nad njega in dva njegova sinova kače, ker so bili na strani Ahajcev, levi ima na obrazu

upanje in se še bori, oče je še v boju in predstavlja napetost, desni pa je že na koncu boja, predstavlja brezup, smrtni boj, agonijo, kip je dinamičen, kaže se drama na obrazu

- NIKE SAMOTRAŠKA (Samotrope – otok v Grciji) je boginja zmage, shranjena v Parizu, vsi bogovi so bili vecinoma mirni in niso imeli cloveških lastnosti, Nike pa je prikazana v trenutku, ko se spusti na ladjo z razprtimi krili, draperija je lepo oblikovana, za obraz pa ne vemo kakšen je

- v helenizmu se rodijo ŽANRSKI prizori (podobe iz vsakdanjega življenja) in podobe niso vec vzvišene (DECEK, KI SI IZDIRA TRN, DEKLE, KI SE IGRA Z GOLOBOM, PRIJATELJICI, KI SI ZAUPNO ŠEPETATA, BOKSAR PRI POCITKU)

- UMIRAJOČI GALEC, najprej ubije ženo in nato se pripravlja da bo še sebe, ker ne želi, da bi ga Rimljani zasuhnjili, v casu, ko so Rimljani zaceli svoj osvajalski pohod)

- HERAKLES NA POČITKU, bogovi dobijo v helenizmu cloveške lastnosti, mišice so preobilne, pretiravanje je tudi znacilnost helenizma

- REKA NIL, personifikacija Nila kot moža (reka je v grciji moškega spola) z otroci, ki nosijo dobrine (grozdje,...) in predstavlja blagostanje

ETRUŠČANI

(8. do 2. st.n.št.)

- na Apeninskem polotoku med 8.& 2. st.pr.Kr., še preden se zacnejo Rimljani dvigovati, postanejo sicer del Rimske države, a so AVTOHTONO ljudstvo, ki prinese veliko novosti

- izjemni v arhitekturi, prvic v zgodovini uporabijo LOK v okviru monumentalne (velike) umetnosti, speljan je v velika vrata v obzidju (grki so imeli pravokoten obok)

- severno od Rima so živeli Etruščani, imeli so lastno pisavo, ki ostaja nerazbrana in tudi nikoli ne bo, ker imamo premalo podatkov

- od njih prevzamejo Rimljani tip gradnje mest (na sredini je trg, okrog mesta je obzidje – kvadratna mesta), pri cestah prvič uporabijo AKVEDUKTE

- izjemno razvit koncept pokopavanja: NEKROPOLA (mesto mrtvih), izven obzidja mesta napravijo bivališca, ki so izgledala kot stanovanja, od zunaj pa so pokrita s travo, v odprtine na steni (NIŠE) pa so položili SARKOFAG

- živeli so severno od Rima, imeli so lastno pisavo, katere še danes ne znamo razvozlati, a je verjetno tudi nikoli ne bomo, ker imamo premalo podatkov

- način gradnje mest. na sredini trg, okrog mesta pravokotno obzidje, cesta, ki vodi od severa do juga in od zahoda proti vzhodu, prvic uporabijo AKVADUKTE

- MOŽ & ŽENA ležeča drug ob drugem: obraz spominja na arhaičnega z značilnim nasmeškom, telo je nerodno oblikovano

- v grobnico so postavili kipe umrlih, ki ponavadi predstavljajo zakonce, ki ležijo skupaj na kamniti postelji, kažeta sreco, kajti očitno so mislili, da je smrt le nadaljevanje srečnega življenja – POZITIVEN ODNOS DO SMRTI, obraz spominja na arhaicnega, telo pa je nerodno oblikovano

- RIMSKA VOLKULJA: Rimljani si prisvojijo ta kip, a je etruščansko delo, Romul & Rem pa sta dodana kasneje v renesansi, volkulja je v pozi pripravljenosti

- APOLON VEI: vsaka žila na nogi je upodobljena, lepotni ideal je namreč realističnost

RIMLJANI

(300 pr.n.št. – 476 n.št.)

ARHITEKTURA

- EKLEKTICIZEM je, ko od vseh stvari (ljudstev) pobereš najboljše in povežeš v celoto, zato predstavljajo Rimljani, ki so to počeli, VRH ANTIČNE UMETNOSTI (najboljši in najlepši primeri antične umetnosti – templji so npr. grški)

W SAKRALNA ALI VERSKA ARHITEKTURA: Bazilika

- hrati je služila za tržnico in tudi za sodno stavbo

W SAKRALNA ALI VERSKA ARHITEKTURA: Panteon

- edina ohranjena stavba v Rimu je PANTEON in hkrati je tudi najbolj ohranjena rimska stavba z celotno kupolo
- tloris je okrogel s premerom 50 m, ima 7 niš posvečenih planetarnim božanstvom
- daje občutek večje višine, ko se krogi zožujejo, kupola je kasetirana (polna KASET ali kvadratov)
- marmor je bil draga kamnina, zato so ga uporabljali le za posebne ter manjše stavbe
- za večje stavbe, ki so jih največ gradili pa so izumili beton, z marmorjem pa so oblačili samo še fasado
- kupola je torej iz betona, saj so Rimljani na material zelo pazili in niso bili potratni

W ZABAVNA ARHITEKTURA: kolosej, amfiteatri, teatri, terme

- KOLOSEJ: prvič v zgodovini so prekršili pravila stebernih redov, v enem temlju so uporabili vse tri vrste stebernih redov (stopnjevali so: na dnu dorski, nato jonski in na vrhu korintski, v četrtem nadstropju pa je bil le zid, ki je zaključil celoto) – največji je v Puli
- TERME so bile rekreacijski objekt, okoli 300 x 300 m, vsak cesar je zgradil svoje terme in jih tudi financira – za ljudi je zastonj
- CIRCUS MAXIMUS: 600 m dolg objekt, 1,5 km dolg ovalni krog, kjer so prirejali dirke z vozovi, sprejel je vsaj 55000 ljudi
- dokaz, da so bili odlični inženirji: akvadukt, ceste, mostovi
- FORUM ROMANUM je bil center mesta iz katerega so vladali celotnemu imperiju
- FRAGMENT je mali košček kipa
- CELA je notranji del templja v katerem je kip božanstva, pri grkih je to odprt prostor, medtem ko je pri rimljanih odprt le z vrati – velik vtis
- AKVADUKT: izumijo in spoznajo beton, v Rimu jih je 9, tudi most
- SLAVOLOKI: med arhitekturo & kiparstvom, na vhodu v mesto ali forum, njihova naloga je, da slavijo cesarja kateremu je bil postavljen (npr. Slavolok zmage v Parizu zgrajen za Napoleonove zmage ali pa KONSTANTINOV SLAVOLOK iz tega časa) – PROPAGANDNA UMETNOST

- SLAVILNI STEBER: okoli 40 m visok, na vrhu je ponavadi cesar, kateremu je bil posvečen (v Rimu TRAJANOV STEBER & MARK AVRELIJ), relief, ki ne prikazuje nevšečnosti, izgub v bitkah,... – nekakšna cenzura (LERON je primer osovraženega cesarja, ki ima vseeno steber)

KIPARSTVO

- realizem na obrazu – dva vira: etruščani in egipčanske posmrtno maske
- vsak Padre Familias je dobil ob smrti masko, te pa so bile razstavljene v hiši, za model so vzeli vosek
- BUSTE je kip glave, katerega nesejo s seboj na pogreb, da tako prikažejo prednike, obraz je prikazan kakršen je, z gubami, brazgotinami,...
- MALI ANGELČEK AMOR za katerega so verjeli, da je Venerin sin rimski prvi CESAR AUGUST iz Prima Porte: kip v kontrapostu, prikazan kot vladar, oblečen, brez sledu idealizma, le obraz delno – verjeli so da je božji sin, model za izdelavo okoli 100 drugih cesarjev kasneje (Mussolini ga ceni v času fašizma)
- NERON: eden od cesarjev, debel, morda prikazuje lenobo

SLIKARSTVO

- POMPEJI: mesto z okoli 20000 prebivalci, dokler ni nekega jutra izbruhnil vezuv, POMPEJANSKO RDEČA BARVA, ILUZIJA ali lažna utvara
- ILUZIONISTIČNO SLIKARSTVO: v Pompejih najbolj razvito, najbolj znana je poslikava iz Vile Misterijev (mlada dekleta & fantje so sprejemali v kult, ki je temeljil na spolnosti), slika kaže zmedenost deklic & dečkov

- obdobje kraljevine: pod vplivom Etruščanom in navdušeni nad grško umetnostjo, obdobje republike: konča se z prihodom Augusta na oblast – 15.st.pr.n.št., obdobje cesarstva
- PORTRET (Rimska umetnost v 1.st.n.št.)
- MARK AVRELIJ na konju: konjeniški portret, ki kakor vsi, predstavlja eleganco
- FRESNA TEHNIKA: bistvo freske je, da je najbolj obstojna tehnika, mozaik ji sledi – ko se sprime pigment z ometom postane zelo trdna – prava FRESKA
- dve vrsti fresne tehnike:
 - AL SECO – na suh omet
- danes slike na takih freske niso več dobro vidne
- AL FRESCO – na sveže
- na Kreti uporabljajo mešanico obeh, detajle pa dodajo kasneje
- razvijejo tako imenovani ILUZIONIZEM, to so globine (3-D) na steni (2-D)
- TABELNO SLIKARSTVO: pokopali so človeka v sarkofag, a na obraz mu niso dali maske, ampak leseno desko z njegovim portretom, ki je deloval zelo živo – obdobje Faymunskih portretov (1.-5.st.) in v tem času nastanejo vse slike na lesu
- iz teh slik se razvijejo IKONE (slike svetnikov)
- MOZAIK: majhne kamenčke vstavljaš v svežo malto, težko ga uničimo, razen če ga razstrelimo

DRUGA UMETNOST

STAROKRŠČANSKA UMETNOST

(150 – 550 n.št.)

- 150 – 600 – sicer poteka v istem času kakor antične umetnosti, vendar je vsebinsko popolnoma nov svet
- KATAKOMBE so bile podzemne grobnice, do štiri nadstropja pod zemljo, umrlega so zavili v platno in položili v nišo ter to zaprli, KRIPTA je del katakombe, ko se ta vsake toliko časa razširi in so v njej zakopani pomembnejši ljudje (dostikrat so Rimljani, ki so postali kristjani prepustili kakšen grob drugim revnejšim ljudem)
- imeli so dosti simboličnih prav za starokrščansko umetnost: SIDRO (simbol prave vere), RIBA (nesmrtnost človeške duše), križ, dobri pastir, jagnje, pav (zopet nesmrtnost človeške duše), kruh (zadnja večerja), evharistija
- riba je po grško IHTIS in tako so verjeli da to pomeni Isus Hristos Teu los Soter (Jezus Kristus božji sin odrešenik)
- leta 313 je bila krščanska vera z milanskim ediktom priznana in takrat so začeli graditi prve krščanske cerkve v obliki dveh osnovnih tlorisov: longitudinalni & centralni
- osnovni tip slikarstva je bil mozaik, ki je bil bolj obstojen in so z njim lažje prikazali bogastvo
- LONGITUDINALNI ali VZDOLŽNI tloris
- v Ljubljani so take cerkve Frančiškanska, Stolnica,... – skoraj vse, le Križanke niso
- v Rimski baziliki so dobili navdih, najstarejša krščanska cerkev je SANTA SABINA
- na zunaj so bile cerkve revne, opečnate, navznoter okrašene z mozaiki
- vhod so prenesli na zahod, na vzhodu pa postavili ABSIDO (oltar), ki je bil polkrožen prostor in tudi najbolj svet, duhovnik je vedno gledal proti vzhodu, leta 1968 pa se obrne proti ljudem in se tako vernikom približa
- glavne ladje so bile zmerom lesene in 2x širše & višje kot stranske, od 9. stoletja naprej so imeli zvoniki predvsem obrambno vlogo
- verniki so krščeni v glavni ladji, medtem ko so nekrščani ob stranski ladji, v BAPTISTERIJU (krstilnici, ki je izgledala kakor bazen, a do 11. stoletja so bili že vsi verniki razen dojenčkov večinoma že krščeni)

- CENTRALEN TLORIS

- lahko mu določimo središče
- nekaj primerov centralnega tlorisa:
 - grški križ
 - osmerokoten
 - krožen
- BAPTISTERIJ je bil vedno osmerokotne oblike, saj je 8 kotov predstavljalo sedem dni, ko je Bog ustvaril zemljo in osmi dan, ko je dal vsemu živemu duha, kakor daje sveta voda krščencu
- ATRIBUTI so specifični simboli, ki predstavljajo določeno osebo (Marko-lev, Luka-orel, Matej-angel, Janez-orel)
- slikarstvo je simbolično (npr. roka, Kristus & golob, ki predstavljajo troedinost – oče, sin & sveti duh ali pa križ z 99 zvezdami, ki predstavlja apokalipso)

BIZANTINSKA UMETNOST

(500 - 1453 n.št.)

- cerkve s 5 kupolami (grške, ruske, srbske,...)
- HAGIA SOFIA (sveta modrost) je najpomembnejša Justinijanova cerkev, ima tloris grškega križa in je imela tedaj največjo kupolo premera 50 m ter dve dodatni kupoli premera 20 m
- JUSTINIJAN S SPREMSTVOM (v rokah drži zlati krožnik s kruhom) ter TEODORA S SPREMSTVOM (v rokah drži kelih z vinom) sta dva mozaika iz Ravene, cerkve San Vitare, ki je bila tudi Justinijanova dvorna cerkev, oba mozaika sta v ABSIDI, torej v največjem prostoru cerkve
- v četrtem stoletju da Konstantin prenese prestolnico iz Rima v Konstantinopol (danes Istanbul) in ima potem pod vplivom grške umetnosti svoj razvoj
- začnejo se razvijati IKONE, to so svete podobe, ki nastajajo v okviru bizantinske umetnosti, narisane so na lesenih tablah s srednjeveško tematiko, ponavadi svetniki & svetnice (razvijejo se iz tako imenovanih mumijskih portretov)
- Sveti Miklavž pa v roki zelo pogosto drži 3 zlate kroglice, ker je rešil 3 neporočena dekleta
- najsvetejši del z oltarjem je pregrajen z ikonami in ni viden – to imenujemo IKONOSTAR: pregrada, ki loči posvečen del od dela za vernike

UMETNOST SREDNJEGA VEKA

- začne se okoli leta 500 s propadom rimskega imperija
- umetnost zgodnjega srednjega veka obsega: Langobarška: 6 – 8. stoletje; Irska – anglosaška: 6 – 8. stoletje; Vikinška: 6 – 10. stoletje; Karolinška: 7 – 9. stoletje; Otonska: 10. stoletje; ...
- ljudstva si iščejo prostor v Evropi in se med seboj bojujejo
- okoli leta 1000 je Evropa mirna in se začne razvijati kot celota
- kot umetnost poznega srednjega veka se začne razvijati tudi prva sloga ROMANIKA in kasneje GOTIKA
- do romanike je še mnogo drugih umetnosti različnih ljudstev

ROMANIKA

(1000 - 1250 n.št.)

- ime romanika izhaja iz rimskega načina gradnje – Romanum, umetnost, ki naj bi nadaljevala značilnosti Rima (Roma)
- romanika razširi v 10-12 st. na celotnem področju Evrope in je prvi EVROPSKI

UMETNOSTNO-ZGODOVINSKI slog

ARHITEKTURA

- stavbe so imele različne tlorise, npr. MAVZOLEJ, vanj pokopljejo mogočnejša, a ni značilen le za romaniko, saj je poznan že od grkov naprej, krog še vedno predstavlja obliko popolnosti

- SAMOSTANI & samostanska umetnost: mest ni bilo, večina kulturnih dogajanj je vezana na gradove & samostane, osnovna naloga vsakega vernika je bilo romanje - TRI OBVEZNA ROMANJA: Jeruzalem, Rim & Santiago de Compostella (v Španiji)
 - približno vsake 5 dni hoda je bila postavljena ena romarska cerkev, ki je simbolično predstavljala utrdbo pred zlom, v katero se je vernik zatekel, Evropa tistega časa je znana tudi kot »ROMARSKA EVROPA«
 - vse cerkve so bile obvezno orientirane V-Z, ABSIDA se je povečala in preimenuje v KOR z kornim obodom za oltarjem, okna kakor lijadi, na zunaj velika v obliki latinskega križa, navznoter se ožajo, cerkve so zato TEMAČNE
 - KORNI KVADRAT, kjer se križata glavna & prečna (TRANSEPT) ladja, ta postane osnovna merska enota za gradnjo celotne cerkve, nad njim se spenja SREDIŠČNI STOLP, redkost, ki jo danes vidimo le v romanskem slogu (večina evropskih cerkva kasneje ima namreč dva stolpa ob strani)
 - značilne so tudi RELIKVIJE - deli svetnikov v posebnih posodah, zbrani pod korom v temnem delu brez oken - KRIPTI, so kamnito obokane - torej niso več leseno krite cerkve so masivne, zidovi so debeli tudi 5-6 m, LIJAKASTA okna - od zunaj večja, znotraj vse manjša, temačne, TRILADIJSKE (kar ni navadno, ponavadi 5 ladijske)
 - zunanost je bila DEKORATIVNO oblikovana: POLKROŽNI LOKI (vsaka oblika se končuje polkrožno), BIFORA, TRIFORA (dvojno, trojno okno), več polkrožnih lokov skupaj ali FRIS, ROZETA je okroglo okno, kakor roža, cerkve so masivne, SLEPA GALERIJA
 - FIZA je najpomembnejši italijanski spomenik, eden zadnjih baptisterijev, ima tudi nagnjen stolp, saj se je v prvih petih letih začel rušiti, danes pa stoji s podporo, najpomembnejše mesto z cerkvami pa je Koln
- ### KIPARSTVO
- vhod v cerkev ali PORTAL je okrašen s kipi, vsaka cerkev je imela enega ali tri
 - OSTENJE portala je okrašeno zahodno pročelje, LUNETA ali TIMPANON je polkrožni lok ostenja, ki je vedno kiparsko okrašen, vsebuje KAMNITO BIBLIJO, to so kipi na njej, osnovni motiv pa je APOKALIPSA, kapiteli so okrašeni z podobami
 - skozi podobe so predstavljali ljudem, ki takrat niso znali brati, biblijo
 - kipi so lahko stoječi, reliefni in krasijo stavbo
 - DISTROFORCIALNO (nepravilna razmerja človeškega telesa) - glava gre v telo kar 10x, so tanki in ozki, ni občutka globine, prostora, dosti draperije - vzorčkov, ki kipe krasijo
- ### SLIKARSTVO
- slabše razvito kot arhitektura & kiparstvo
 - nastaja v knjigah kot ILUMINIRANI ROKOPISI, slikali so na PERGAMENT (živalska koža) z ošiljenimi palčkami STILUSI, ki so jih namakali v črnilo, slikali so začetnice, večinoma so se prepletale živali
 - SKRIPTORIJ je poseben prostor za prepisovanje knjig, (menihi so se tako delili na prepisovalce ter tiste, ki to niso), prepisovali pa so biblijo, evangelije, psalme
 - okraševali so velike začetnice ali INICIALKE, okrašene so romansko - preplet živali, ljudje z dolgimi nogami
 - lahko so okraševali tudi cele strani: na sredi sedi Kristus, na robovih simboli štirih evangelistov ali pa tudi celostranske prisposode križa - temu celostranskemu slikarstvu pravimo ILUMINACIJA
 - knjige so bile lepo okrašene - z poldragimi in dragimi kamni, reliefi iz slonove kosti,...
 - za prepisovanje so porabili okrog 3 leta, delali pa so 10 ur na dan
- ### GOTIKA
- (114 - 1550 n.št.)
- ime je dobila po nekemu človeku, ki je izjavil, da je ta umetnost tako grda, kakor da bi jo ustvarili goti
 - rodi se v Franciji v okolici Pariza v 12. stoletju, od tu pa se je razširila po celi Evropi
 - tako nastane 2. evropski umetnostno zgodovinski slog
-

- imenovana tudi umetnost novonastajajočih mest, za razliko od romanike, ki je bila umetnost samostanov

ARHITEKTURA

- vse sili v višino, izumijo novo gradbeno tehniko imenovano SKELETNA STRUKTURA

- najprej zgradijo strukturo – SKELET, ki jo zapolnijo s členi – VITRAŽI (okenska okrasna slika) vstavljenimi v skelet – majhna barvna stekla sestavijo na tleh in jih povežejo skupaj s svincem, nato pa postavijo v skelet

- pogoji za nastanek skeletne strukture: ŠILASTI LOK (ne več okrogel iz časa romanike), KRIŽNOREBRASTI OBOK – 2 šilasta loka sta postavljena drug na drugega in tako nastane križ, OPORNIKI & OPORNI LOKI, ki nosijo celotno težo

- NEBEŠKI JERUZALEM – kraj, kamor naj bi šli umrli po smrti, cerkve so bile simbolika za nebeške stavbe

- 3 najpopolnejše katedrale iz časa visoke gotike: CHARTES, REIMS, AMIENS

- Notre Dame v Parizu je bila grajena 300 let, značilen šilasti lok ter rozeta sta uporabljena tudi na njej

- majhne hiške imenovane EDIKULE s katerimi se dostikrat končajo zunanji oporniki, na stolpu STOLPIČI, ki kakor vsak del silijo v višino, KROGOVIČEVJE – izklesan kiparski okras, ki ga vstavijo v šilasti lok, okrasje v obliki trolista, oporni lok, BRSTIČI – kot majhni listi, ki bodo kmalu vzbrsteli, živali upodobljene v vlogi bruhalnika vode, KRIŽNA LOŽA – skoraj vsak šilast lok se konča s križem okrašenem z brstiči, OSTENJE PORTALA ali kipi v steni, ki stojijo na KONZOLAH in imajo nad glavo strešice oz. BALDAHINE

KIPARSTVO

- gotiko lahko imenujemo tudi »cvetna gotika«, saj vsebuje veliko okrasja

- TABELNA slika je slika, risana na table, imenovana tudi OLTARNA slika

- IKONOGRAFSKI MOTIV pa je oznanjenje, po njem »prepoznamo« slika, značilnost gotike, tudi arhitekture je OKVIR

- značilne so suhe, spotegnjene figure

- oltarji v tem času so KRILNI (2 ali več kril), to so oltarji, katerih zunanji del so krila, ki jih lahko zapreš, imenovani so POLIPTIHI (več kril), TRIPTIHI (3 krila),...

SLIKARSTVO

- GIOTTO je začetnik modernega slikarstva, je najpomembnejši srednjeveški slikar, narisal sliko "OZNANJENJE", zastavil si je probleme, ki so jih raziskovali 600 let – mordo ozadje, naravne barve, oblačila narisana kakor so v resnici izgledala, nakazoval je globino, prostor s tem, da je za figurami dodal pokrajino, figure imajo volumen in težo

- KOMPOZICIJA je ležeče telo Kristusa, da bi poudaril njegovo horizontalnost spelje pokrajino, angeli kakor ljudje, katerih glave tvorijo elipso

- najpomembnejše delo je CAPELLA DELLA RENA, najlepši spomenik, veliko fresk pa tudi TAPISERIJE – tkane stenske preproge, ki so visele v gradovih, opisovale grajsko življenje, ljubezen, viteštvo

- rodi se tudi grafika – 1. grafična tehnika je LESOREZ imenovan tudi VISOKI TISK, izrezano je bilo vse, razen kar je bilo črno, obstajal tudi BAKROREZ (imaš bakreno ploščo, površino plošče zaščitiš, vrežeš kar hočeš, daš čez barvo, odtisneš), MATRICA je osnovna plošča, na kateri vrezuješ

- najpomembnejši gotski spomenik na slovenskem je PTUJSKA GORA in predstavlja tudi vrh slovenske gotike – arhitekture & slikarstva, nastala leta 1440, relief je gotski, ostalo baročno

- kip KATARINE s kolesom, pozna kontrapost, obraz je nežen in okrogel, ideal lepega, mehkega sloga, nek drug kip pa je kip BARBARE s stolpom – PIETA je kip Marije s Kristusom

- vse gotske cerkve na podeželju so bile poslikane od tal do stropa, pri nas posvetili PREZBITERIJI (kor + absida)